

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра всесвітньої історії

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компоненту

Семантика давньоримського побуту

підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Силабус освітнього компонента «Семантика давньоримського побуту» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Розробник: Шульга Світлана Анатоліївна, доктор історичних наук, доцент, професор кафедри всесвітньої історії.

Гарант ОПП

Сергій ПАНИШКО

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми

доц. Хлібовська Г. М.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри всесвітньої історії
протокол № 9 від 11.02. 2026 р.

Завідувач кафедри
всесвітньої історії

проф. Стрільчук Л.В.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна /освітньо-наукова/освітньо-творча програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна (очна) (заочна) форма здобуття освіти	Галузь знань: А Освіта спеціальності А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями) Предметна спеціальність: А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) Освітньо-професійна програма: Середня освіта. Історія та громадянська освіта В9 Історія та археологія, Історія, європеїстика, археологія перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	Вибірковий
Кількість годин/кредитів 150/5 150/5		Рік навчання другий
		Семестр 3-ий
		Лекції 10 год. / 4 год.
		Практичні (семінарські) 20 год./ 6 год. Лабораторні Індивідуальні
ІНДЗ: -	Самостійна робота 110 год./122 год. Консультації 10 год. / 18 год. Форма контролю: залік	
Мова навчання українська		

II. Інформація про викладача

ППШ Шульга Світлана Анатоліївна
 Науковий ступінь доктор історичних наук
 Вчене звання доцент
 Посада професор
 Контактна інформація .
 Дні занять за розкладом.

III. Опис освітнього компонента

Анотація курсу

Силабус вибіркового освітнього компонента *«Семантика давньоримського побуту»* складено з урахуванням можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Освітній компонент *«Семантика давньоримського побуту»* побудовано за тематичним принципом і блоковим викладом. Основні тематичні блоки: семантичне значення оточуючого римську цивілізацію природного середовища (морський простір, гірські масиви, річки, рослинний та тваринний світ); впливи цивітас на складання римських побутових характеристик (сім'я, вплив політичної організації, соціальна структура); ознаки та знаковість римського житла та внутрішньої його будови і облаштування; семантика та еволюція давньоримського одягу (жіночий, чоловічий, дитячий одяг, колористика, варварські елементи); система харчування стародавніх римлян, кулінарія; система медичного обслуговування; дозвілля римлян (розваги, музика, театр, ігри, подорожі і транспортні засоби); освітня система та дитинство (школа, іграшки, ставлення до дітей в родині); гладіаторство (школи гладіаторів, види, зброя); повсякдення римського сенатора, селянина, воїна, жінки.

2. Мета і завдання освітнього компонента: формування у студентів уявлення про знаковість побутових характеристик Стародавнього Риму, побут як одну із складових компонентів давньоримської цивілізації; засвоєння студентами комплексу знань про побутову систему світової

цивілізації та її історичне підґрунтя.

Формування компетентностей

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та значення у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК4. Здатність до міжособистісної взаємодії та роботи у команді у сфері професійної діяльності, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня.

ФК4. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею в професійній діяльності; використовувати цифрові ресурси і технології в освітньому процесі.

ПК5. Здатність розуміти загальні та спеціальні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, чинники, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот.

ПК6. Здатність здійснювати критичний аналіз джерел інформації, виявляти їхню тенденційність, та ефективно використовувати різні типи джерел у професійній діяльності.

ПК10. Знання нових підходів до шкільної історичної, громадянської освіти в умовах багатокультурного суспільства та процесу євроінтеграції.

Структура освітнього компонента.

Денна форма здобуття освіти

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Лабор.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1.						
Тема 1. <i>Тема 1. Суспільне життя та побутова повсякденність</i>	14	2		10	2	10 б. ДС, повідомлення, самостійна робота
Тема 2. <i>Тема 2. Римська сім'я. Виховання та навчання дітей. Становище жінки.</i>	14		4	10		10 б. ДС, робота в парах, повідомлення, РМГ
Тема 3. <i>Тема 3. Вода в житті римської общини. Давньоримські терми: побутове та громадське.</i>	7	2		5		10 б. ДС, повідомлення, самостійна робота
Тема 4. <i>Основні види давньоримського одягу: офіційний та повсякденний одяг</i>	18	2	4	10	2	10 б. ДС, повідомлення, робота в парах, презентація
Тема 5. <i>Римська армія: формування, озброєння та військовий одяг. Повсякдення римського легіонера.</i>	19		2	15	2	10 б. ДС, повідомлення, самостійна робота, РМГ, презентація
Разом за модулем 1	72	6	10	50	6	
Змістовий модуль 2.						
Тема 6. <i>Давньоримські міські та сільські будови. Внутрішній облаштування та дизайн давньоримського житла.</i>	19		2	15	2	10 б. ДС, повідомлення, презентація
Тема 7. <i>Система харчування в</i>	19	2	2	15		10 б. ДС,

<i>Стародавньому Римі. Давньоримський обід.</i>						повідомлення, презентація
Тема 8. <i>Помпеї та Рим як типові давньоримські міста</i>	17			15	2	10 б. ДС, повідомлення, презентація
Тема 9. <i>Давньоримські свята. Відпочинок римлян. Гладіаторство.</i>	19	2	2	5		10 б. ДС, повідомлення, презентація
Тема 10. <i>Просторові уявлення стародавніх римлян. Географічні знання. Календар. Подорожування.</i>	12		2	10		10 б. ДС, повідомлення, презентація
Разом за модулем 2		4	10	60	4	
Види підсумкових робіт (за потреби)	Бал					
Контрольна робота (за наявності)						
ІНДЗ (за наявності)						
Інше (вказати) самостійна робота						
Всього годин/Балів	150	10	20	110	10	100

Заочна форма здобуття освіти

Назви змістових модулів і тем	Лек.	Лабор.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/ Бали
Тема 1. <i>Тема 1. Суспільне життя та побутова повсякденність.</i>	2		14		10 б. ДС, повідомлення, самостійна робота
Тема 2. <i>Римська сім'я. Виховання та навчання дітей. Становище жінки.</i>		2	12	2	10 б. ДС, робота в парах, повідомлення, РМГ
Тема 3. <i>Тема 3. Вода в житті римської общини. Давньоримські терми: побутове та громадське.</i>		2	12	2	10 б. ДС, повідомлення, самостійна робота
Тема 4. <i>Основні види давньоримського одягу: офіційний та повсякденний одяг</i>	2		12	2	10 б. ДС, повідомлення, робота в парах, презентація
Тема 5. <i>Римська армія: формування, озброєння та військовий одяг. Повсякдення римського легіонера.</i>			12	2	10 б. ДС, повідомлення, самостійна робота, РМГ, презентація
Тема 6. <i>Давньоримські міські та сільські будови. Внутрішній облаштування та дизайн давньоримського житла.</i>		2	12	2	10 б. ДС, повідомлення, презентація
Тема 7. <i>Система харчування в Стародавньому Римі.</i>	2	2	12	2	10 б. ДС, повідомлення,

<i>Давньоримський обід.</i>						презентація
Тема 8. <i>Помпеї та Рим як типові давньоримські міста</i>				12	2	10 б. ДС, повідомлення, презентація
Тема 9. <i>Давньоримські свята. Відпочинок римлян. Гладіаторство.</i>			2	12	2	10 б. ДС, повідомлення, презентація
Тема 10. <i>Просторові уявлення стародавніх римлян. Географічні знання. Календар. Подорожування.</i>				12	2	10 б. ДС, повідомлення, презентація
Разом		4	6	122	18	
Види підсумкових робіт (за потреби)						
Контрольна робота (за наявності)						
ІНДЗ (за наявності)						
Інше (вказати) самостійна робота						
Всього годин/Балів	150	4	6	122	18	100

Форма контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

Самостійна робота.

Самостійне опрацювання певної теми передбачає поглиблений аналіз джерел і наукової історичної літератури, наукової періодики, на основі чого виконання письмової роботи (есе).

Темі :

1. Шлюб у Стародавньому Римі. Виховання дітей в сім’ї. Обряди найменування новонародженого. Повноліття.
2. Одяг як сфера давньоримського побуту: традиції, матеріали.
3. Кольори у жіночому та чоловічому одязі.
4. Одяг та обладунки римського воїна: варіативність, забарвлення, соціальні ознаки. Нагороди в римській армії.
5. Побут римських легіонерів.
6. Озброєння римського воїна.
7. Давньоримські таберни.
8. Ігри як вид давньоримських свят.
9. Просторові знання стародавніх римлян. Подорожування.

IV. Політика оцінювання.

Система оцінювання з ОК базується на Положенні про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти ВНУ імені Лесі Українки (chrome-extension://efaidnbnmnibpcjpcglclefindmkaj/https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/08/2023_Polozh_pro_otzin_Red_red).

Залік викладач виставляє за результатами поточної роботи за умови, що здобувач освіти виконав ті види навчальної роботи, які визначено силабусом (програмою) ОК. У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин тощо), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми. У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання анулюються.

Відвідування лекційного та семінарського курсів обов’язкове.

В разі неможливості бути присутнім на заняттях (індивідуальна форма навчання тощо), здобувач повідомляє про це викладача і виконує завдання за одним з наступних варіантів: 1) завдання самостійної роботи за пропущеною темою, 2) набирає бали з ОК за інформальною формою навчання, звітується викладачеві індивідуально.

Визнаються результати навчання, отримані в інформальній та неформальній освіті (професійні курси, тренінги, онлайн-освіта), котрі за тематикою відповідають освітньому компоненту/окремій темі освітнього компонента. Детальна інформація щодо процедури зарахування результатів неформальної освіти за посиланням: ПОЛОЖЕННЯ про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки. URL: <http://surl.li/qzqcbm>

Виконання завдань здобувачем та їх оцінювання викладачем повинно відбуватися із дотриманням норм академічної доброчесності (Див. Кодекс академічної доброчесності. URL: https://ra.vnu.edu.ua/akademichna_dobrochesnist/kodeks_akademichnoi_dobrochesnosti/)

V. Підсумковий контроль

Формою підсумкового семестрового контролю є залік, який складається в разі недостатності набраних поточних балів, оцінюється в 100 балів (в окремих випадках онлайн-тестування).

Контрольні питання:

- 1.Поняття семантики побуту. Повсякденність та історія.
- 2.Цивітас, громадянська община, як осередок формування норм співжиття.
- 3.Збереження патріархальних звичаїв як норми та ідеалу життя.
- 4.Риси морального образу римського громадянина (libertas, iustitia, fides, pietas, virtus).
- 5.Еволюція громадянської общини і руйнація патріархальних звичаїв, моральних норм. Вплив політичних та економічних процесів на розвиток цивітас.
- 6.Вода та давньоримська община: єдність та протилежність.
- 7.Давньоримські акведуки. Технічні характеристики.
- 8.Зведення римських акведуків та їх індивідуальні особливості.
- 9.Юлій Фронтін „Водопроводи міста Рима”.
- 10.Система використання води в давньоримських містах. Право „домашньої води”.
- 11.Давньоримські терми як побутове та суспільне явище.
- 12.Римські терми, їх будова та облаштування.
- 13.Терми як осередок громадського та культурного життя Риму. Юній Сенека про терми.
- 14.Одяг як сфера давньоримського побуту. Офіційний та неофіційний одяг.
- 15.Варіаційність та одноманітність римського одягу.
- 16.Тога як вид офіційного одягу в стародавньому Римі.
- 17.Туніка – універсальний вид давньоримського одягу. Соціальні ознаки туніки.
- 18.Стола – офіційний жіночий одяг. Пала та інстита.
- 19.Види повсякденного одягу: лацерна, пала, сагум, пенула, каміса.
- 20.Взуття як доповнення до офіційного та неофіційного видів одягу.
- 21.Колір в одязі римлян.
- 22.Прикраси, зачіски, предмети туалету.
- 23.Етруські та грецькі традиції та особливості латинського військового одягу.
- 24.Давньоримський військовий одяг: тога, трабея, туніка, штани.
- 25.Озброєння римського воїна.
- 26.Проблема урбанізації в стародавньому світі. Давньоримське місто та його архітектура.
- 27.Громадські будови та їх архітектурні особливості: сенат, магістрати, терми ін. Римський Форум.
- 28.Особливості міських житлових приміщень. Домус та інсула.
- 29.Основні типи сільських будинків.
- 30.Архітектурні особливості внутрішньої будови міського та сільського житла.
- 31.Традиції харчування Стародавнього Рима. Норми патріархальної общини та давньоримський обід .
- 32.Суспільне значення обіду як побутового явища.
- 33.Традиції давньоримських свят та їх релігійний характер. Жреці. Весталки. Види ігор (церемоніальні ігри; громадські та приватні ігри; циркові ігри: консульські , еквірії , романські ігри).
34. Гладіатори. Гладіаторські бої.
- 35.Роль жінки в римській сім’ї. Виховання дітей.

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів, де формою контролю є залік

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
0–59	Незараховано (необхідне перескладання)

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

- Історія європейської цивілізації. Рим. Під ред. Умберто Еко. Харків: Фоліо, 2017. 1032 с.
- Історія європейської ментальності. Під ред. Петера Дінцельбахера. Літопис. Львів, 2019. 632 с.
- Мері Берд. SPQR. Історія Давнього Риму. Book Chef, 2020. 496 с.
- Ставнюк В.В. Історія Давньої Греції. Чернівці: «Місто», 2022. 552 с.
- Шульга С. Виховання та школа в Стародавньому Римі (III–I ст. до н.е.). *Політологічні читання імені професора Богдана Яроша: зб. навч.-метод. праць*. Луцьк: Вежа-Друк, 2022. Вип. 11. 252 с. С.191–199.
- Шульга С. Жінка в давньоримському освітньому просторі на зламі епох (I ст. до н.е.–I ст. н.е.). *Актуальні питання у сучасній науці (серія «Історія та археологія»): журнал*. 2024. № 10 (28). 2024. 1134 с. С. 1109–1120. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/15556/15628>
- Шульга С. Освіта та педагогічна думка Стародавнього Риму доби ранньої імперії. *Літопис Волині*. Всеукраїнський науковий часопис. Чис. 33. 2025. С. 217–221. URL: <http://litopys.volyn.ua/index.php/litopys/article/view/669/580>
- Додаткова література:
- Шульга С. Громадянський ідеал Стародавньої Греції. *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії*. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Вип. 17. Рівне : Рівненський державний гуманітарний університет, 2010. С.97 - 99.
- Шульга С. Жінка в античному грецькому полісі. *Науковий вісник ВНУ ім. Лесі Українки. Історичні науки*. Луцьк, 2011. Випуск 23. С.118 – 124.
- Інтернет джерела:**
- Портал: Стародавній Рим. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D1%80%D1%82%D0%B0%D0%BB:%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D1%96%D0%B9_%D0%A0%D0%B8%D0%BC
- Республіка. Лекція В. Ставнюка. URL: <https://moodle.vnu.edu.ua/mod/url/view.php?id=152599>
- Давньоримський будинок. URL: <https://web.archive.org/web/20071010211527/http://www.mariamilani.com/ancien>
- Рим. Колізей. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=8hwnE7njvYA>
- Римські терми. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=g3-8Uze1AAU>
- Як жили жінки в Римі. URL: https://www.youtube.com/watch?v=5JSzUJ_3juk&t=109s